

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ярослав Грицак. Курс «Вибрані питання європейської історії» Лекція 8: Цінності Конспект відео лекції. URL: http://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/841/8_Values_lectio.pdf?sequence=23&isAllowed=y
2. Інглгарт Р. Культура і демократія. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n53texts/inglehart.htm>
3. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. В 2 т. Том І. Пер. з англ. М. Бадік, У. Гавришків, Я. Грицака, А. Дешиці, Г. Киван, Е. Панкєєвої. К.: Основи, 1994, 573 с.
4. *Пасхавер А. Кем быть.* К.: Фонд Порошенка, 2014. 112 с.

ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЯК ЦІННІСНИЙ ОРІЄНТИР УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Юлія ПРОВАЛЬНА

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Григорія Савича Сковороду часто називають українським Сократом. Він володів унікальним філософсько-релігійним мисленням. З прожитих 72-х років, філософії віддав лише останні 25, проте, здається, ніби все життя.

У наш час українське суспільство проживає досить складний етап: духовність людей страждає та знецінюється. Блогери, багаті, політики формують нікчемні суспільні ідеали, а поняття моралі й етики зовсім відходять на другий план. Зачерствілі душі та золоті кайдани – хто піде війною на те, чим марять мільйони?

Подібно пандемії COVID-19, що вмить облетіла землю, «Нова епоха» – світ цифрових технологій, вседоступності та безмежності людських можливостей, торкнулася душі кожного. На жаль, торкнулася невидимо, ми самі й не зрозуміли як потрапили в капкан гріховної несвідомості.

Поставити кінець цьому може лише дивовижно сильна особистість. Сильна розумом, вірою, серцем, непідкупністю часу. Таким був Григорій Сковорода. Поет ніби дивився на все крізь роки. Актуальність його поглядів до сьогодні вражає.

Філософ створив модель світобудови «двох натур». Згідно з нею весь світ має «дві натури»: зовнішню – видиму, матеріальну; внутрішню – невидиму (духовну). Натури перебувають у взаємозалежності між собою, що безпосередньо впливає на розвиток світу загалом. Якщо баланс порушується, одна з натур бере вверх над іншою (у нашому випадку матеріальна натура таки переважила духовну) – світ існує й розвивається в помилковій абстракції.

Важливо підкреслити також, що Григорій Сковорода не пов'язував примноження знань із задоволенням матеріальних потреб, яке часто розуміється як досягнення людського щастя. Швидше, навпаки, стверджував, що чим краще людина пізнає саму себе й оточуючий світ, тим розумнішими і скромнішими повинні бути її потреби. Особливо яскраво таку свою позицію він виразив у притчі «Еродій»: «...Вмій малим ти вдовольняться. За великим не женися, сіті кинуті на лови, їх ти вельми бережися. Я кажу вам, що не треба у розкошах жити, на таких, кажу, повсюди розпинають сіті. Триста впало у неволю з пристрасті в цім часі, шістсот плачуть у хворобах – дуже були ласі...» [1]. Протягом усього свого життя філософ намагався уникати такого роду суспільної омани. Великий поет творив, навчав, писав, намагався донести цю істинно-правдиву думку до широкого загалу, вберегти людей від духовної загибелі. Втім, у цьому, напевне, і було його призначення, його неповторна «сродна праця».

Є ще один, не менш важливий момент становлення Нового суспільства – розділення людей, що займаються «спорідненою» і «неспорідненою» працею. Це є тим самим важелем, на який варто спиратися при розв'язанні суспільних проблем. Уся творчість мандрівного

філософа – це перш за все розуміння того, що людство може об'єднати тільки праця з суспільною користю в поєднанні з особистим щастям – «споріднена» праця. Праця ж «неспоріднена» – двигун деградації людини й всього суспільства в цілому. Сучасна криза – це явне свідчення того, що людство займається «неспорідненою» працею і ще не усвідомлює цього. Тільки на основі пізнання людиною своїх природжених здібностей, свого призначення, можна перейти на перспективну траєкторію розвитку. Поки що тільки незначна частина людей погоджується з цією думкою Г.Сковороди. Більшість переконані, що досягнення щастя залежить від матеріальних благ.

Окрім того, неможливо не згадати й про левову частину присутності релігії, зокрема християнства, у філософських працях Сковороди. Хоча релігійність його була зовсім своєрідною та специфічною, викликала зневагу, гнів серед святих отців, вона величезною мірою відкривала перед людьми двері царства Божого, шляхи його осягнення. А цим, замість того, аби торгувати індульгенціями, мала би займатися церква. Релігійне підґрунтя у написаних Сковородою творах постає перед нами неявно. Таємнича мова символів, на перший погляд, не викликає ніяких сумнівів, втім, при більш близькому ознайомленні бездонна глибина тої Божественної істини вражає у саме серце.

Ніхто не сперечатиметься, що будь-які обмеження себе, праведність, смирення – це, безумовно, ті людські якості, що роблять суспільство непохитним у вірі, а відповідно – духовно сильним. Тому, аби побудувати те духовно сильне суспільство, Григорій Савович так наполегливо намагався вказати нам всю важливість вірності Богу та відмови від тілесних гріхів. Він прагнув донести таке бачення до якомога більшої кількості людей. Адже, чим раніше схаменеться кожен, тим швидше ми виграємо найзапеклішу боротьбу за самих себе. А нагородою за це буде істинно-правдиве загальносуспільне щастя.

Тому, для того щоб відбулося найменше зрушення у суспільній свідомості, українцям не зволікаючи потрібно визнати наявність внутрішнього морального ворога, більше не заперечувати та не залишати поза увагою будь-які його реальні прояви. Як найбільш точно покласти перед собою правильні ціннісні орієнтири, які, так чи інакше, базуються на вченні Г.Сковороди. Непохитно вірити та наслідувати їх у повсякденному житті. Бо як казав великий поет: «Хто соромиться визнати недоліки свої, той з часом безсоромно виправдовуватиме своє невігластво, яке є найбільшою вадою» [1]. Вірю, шляхетна українська нація введена в оману: «Не дивина дорогу віднайти, але ніхто не хоче шукати, кожен своїм шляхом бредє та іншого веде — в цьому і важкість». Ми можемо змінитися, змінити суспільство, та хоч й весь світ змінити. Тільки б люди зрозуміли...

Література:

1. Григорій Сковорода. Благодарний Еродій. Повне зібрання творів: У 2-х т. К., 1973. Т. 2. С. 99 –118. URL: <http://litopys.org.ua/skovoroda/skov205.htm>